

Latvijas Republikas Saeima

Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika, un valsts suverēnā vara pieder Latvijas tautai.

Saeima sastāv no **100 tautas priekšstāvjiem – deputātiem**. Svarīgākie Saeimas darbības noteikumi ietverti Latvijas Republikas pamatlikumā – Satversmē, bet iekšējās darbības un kārtības noteikšanai Saeima izstrādā sev Kārtības rullī.

Saeima tiek ievēlēta uz četriem gadiem vispārīgās, vienlīdzīgās, tiešās, aizklātās un proporcionālās vēlēšanās. Tiesības vēlēties Saeimu ir pilntiesīgiem Latvijas pilsoņiem, kuri vēlēšanu dienā ir sasnieguši 18 gadu vecumu.

Saeimā var ievēlēt katru pilntiesīgu Latvijas pilsoni, kurš vēlēšanu pirmā dienā ir vecāks par 21 gadu. Saeimas locekļa pilnvaras iegūst Saeimā ievēlēta persona, ja tā Saeimas sēdē dod svinīgu solījumu.

Saeimas darbību vada Saeimas Prezidijs, ko savu pilnvaru laika sākumā ievēlē Saeima. Prezidijs sastāv no pieciem deputātiem – Saeimas priekšsēdētāja, viņa diviem biedriem, sekretāra un sekretāra biedra. Tāpat Saeima izvēlē komisijas.

Ne mazāk kā pieci vienas politiskās partijas vai viena nosaukuma deputātu kandidātu saraksta deputāti var izveidot frakciju. Ja kāds deputāts izstājas no frakcijas, viņš nezaudē deputāta mandātu un turpmāk tiek uzskatīts par pie frakcijām nepiederošu deputātu. Atsevišķas frakcijas var apvienoties politiskajos blokos.

Lai noskaidrotu un saskaņotu frakciju un politisko bloku darbību un taktiku Saeimā un komisijās, kā arī izlemtu lietas, ko neregulē Saeimas kārtības rullis, tiek izveidota Frakciju padome. Tās sastāvā ietilpst Saeimas Prezidijs un pa vienam deputātam no katras frakcijas un katra politiskā bloka. Savukārt ne mazāk kā trīs deputāti var izveidot deputātu grupu sadarbībai ar citu valstu parlamentiem vai citu ar deputāta darbību saistītu interešu apmierināšanai.

Saeimas darbs ir organizēts sesijās. Gadā ir trīs kārtējās sesijas: rudens, ziemas un pavasara sesija, bet kārtējo sesiju starplaikā var sasaukt ārkārtas sesiju. Saeimas kārtējās sēdes parasti notiek reizi nedēļā – ceturtdienās. Saeimas sēdes un atbildes uz deputātu jautājumiem tiešraidē pārraida Latvijas Radio, un tās var vērot arī Saeimas interneta mājaslapā. Saeimas kārtības rullī ir noteikts, ka ar ne mazāk kā 2/3 klātesošo deputātu balsu vairākumu Saeima var nolemt noturēt arī aizklātu Saeimas sēdi, bet tas līdz šim vēl nekad nav noticis.

Saeimas darba valoda ir latviešu valoda.

Saeimā kopumā ir aptuveni 450 darbinieku. Saeimas Kancelejas struktūrvienības, Juridiskais birojs, Sabiedrisko attiecību birojs un Starpparlamentu attiecību birojs nodrošina deputātu darbību, rūpējas par Saeimas sēžu dokumentāro un tehnisko nodrošinājumu, kā arī veic citus ar Saeimas funkcijām saistītus darbus.

Likumdošana

Saeimai ir vairākas funkcijas, bet tās galvenais uzdevums ir pieņemt likumus. Saeimai likumu projektus var iesniegt Valsts prezidents, Ministru kabinets, Saeimas komisijas, ne mazāk kā pieci Saeimas deputāti un ne mazāk kā 1/10

daļa vēlētāju. Saeimai ir tiesības arī grozīt Satversmi. Aktīvākās un plašākās diskusijas par likumiem notiek tieši Saeimas komisijās, kas sagatavo izskatīšanai lietas, kuras tiek apspriestas Saeimas sēdēs.

Valsts budžeta pieņemšana

Saeima katru gadu pirms saimnieciskā gada sākšanās lemj par valsts izdevumu un ienākumu budžetu. Budžeta projektu Saeimai iesniedz valdība, un balsojums par valsts budžetu ir faktiski arī balsojums par uzticību valdībai, jo, noraidot valdības iesniegto budžeta projektu, tai tiek izteikta neuzticība. Par valsts budžetu un ar to saistītajiem jautājumiem parasti Saeimas sēdēs ir visgarākās debātes.

Savukārt pēc budžeta gada beigām Ministru kabinets iesniedz Saeimai apstiprināšanai pārskatu par valsts budžeta izpildi.

Kontroles funkcija

Saeima veic valdības ikdienas darba parlamentāro kontroli, un valdība kopumā un katrs ministrs atsevišķi ir politiski atbildīgi Saeimas priekšā.

Ministru prezidents reizi gadā Saeimas sēdē ziņo par Ministru kabineta paveikto un iecerēto darbību. Tāpat arī tiesībsargs reizi gadā ziņo Saeimas sēdē par Tiesībsarga biroja darbu.

Saeimā tiek rīkotas arī atbildēm uz deputātu jautājumiem veltītas sēdes, kurās parasti Saeimas opozīcijas deputāti uzdod jautājumus Ministru prezidentam, Ministru kabineta locekļiem vai Latvijas Bankas prezidentam par šo amatpersonu kompetencē esošajām lietām.

Ja Saeimas deputāti nav apmierināti ar kādas nozares darbu, valdībai var tikt iesniegts pieprasījums. Saeimai atbalstot šo pieprasījumu, var tikt pieņemts arī lēmums par neuzticības izteikšanu attiecīgajam Ministru kabineta loceklim vai valdībai kopumā. Arī Saeimas komisijām ir tiesības pieprasīt savam darbam vajadzīgās ziņas un paskaidrojumus no atsevišķiem ministriem un viņiem padotām iestādēm, kā arī no pašvaldības iestādēm un attiecīgās amatpersonas uzaicināt uz komisijas sēdēm paskaidrojumu sniegšanai.

Savukārt Saeimas parlamentārās izmeklēšanas komisijām, pieaicinot lietpratējus, ir tiesības izdarīt revīzijas valdības, pašvaldību un privātajās iestādēs un uzņēmumos, ja šīs privātās iestādes un uzņēmumi tieši vai netieši saņem valsts pabalstus, kredītus vai pasūtījumus vai piedalās valsts vai pašvaldību īpašuma privatizācijā. Tāpat parlamentārās izmeklēšanas komisijai ir tiesības atbilstoši Saeimas noteiktajam uzdevumam izsaukt un noprotināt arī privātpersonas.

Amatpersonu apstiprināšana

Saeima ievēl ļoti daudzus mūsu valsts amatpersonas. Aizklāti balsojot, ar ne mazāk kā 51 Saeimas deputāta balsu vairākumu Saeima ievēl Latvijas Valsts prezidentu.

Interesanti fakti

- Saeima ir Latvijas Republikas parlamenta nosaukums kopš 1922.gada. Latviešu valodas etimoloģijas vārdnīcā teikts, ka vārds „saeima” nozīmē „sapulce” un ir atvasināts no darbības vārda „iet”. Jura Alunāna darinātais jaunvārds „saims” sākotnēji nozīmējis „valsts padome, zemes padome”, bet vēlāk tas ticis lietots formā „saeima” ar nozīmes paplašinājumu „sanāksme, sapulce, apspriedē”.
- Latvijas tauta 1920.gada 17. un 18.aprīlī ievēlēja Satversmes sapulci, kura izstrādāja valsts iekārtas pamatlukumu jeb Satversmi un turpināja neatkarīgas valsts likumdošanas darbu – pieņēma agrārreformas likumu, Saeimas vēlēšanu likumu un citus mūsu valsts likumus.
- Latvijas Republikas parlamenta galvenā ēka atrodas Rīgā, Jēkaba ielā 11, un tiek saukta par Saeimas namu. Tajā notiek Saeimas sēdes. Iepretim Saeimas namam – Jēkaba ielā 10/12, Jēkaba ielā 16 un Torņa ielā 3/5 – atrodas vēl trīs ēkas, kas tiek izmantotas Saeimas komisiju un frakciju darbam. Neviena no šīm ēkām nav speciāli būvēta parlamenta vajadzībām, bet tikai laika gaitā tās piemērotas Saeimas darbībai.
- Saeimas svinīgās sēdes ir notikušas arī ārpus Saeimas nama, piemēram Latvijas Nacionālajā teātrī un Nacionālajā operā.

Lai valdība stātos pie savu pienākumu pildīšanas, tai nepieciešama Saeimas uzticība. Valdības vadītāja kandidātu izvēlas Valsts prezidents. Saeima balso par uzticību sastādītajai valdībai pēc tam, kad topošais Ministru prezidents ziņo Saeimai par savas valdības iecerēto darbību. Ja Saeima izteic neuzticību Ministru prezidentam, tad jāatkāpjas visam Ministru kabinetam, bet, ja neuzticība tiek izteikta atsevišķam ministram, tad jāatkāpjas ir tikai šim ministram.

Saeima ievēl, apstiprina, ieceļ, atbrīvo vai atlaiž no amata arī citas valsts amatpersonas, piemēram, ģenerālprokuroru, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja priekšnieku, Latvijas Bankas prezidentu, Nacionālo elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomi, Satversmes aizsardzības biroja direktoru, tiesnešus, tiesībsargu, valsts kontrolieri un citas amatpersonas.

Starptautisku līgumu apstiprināšana

Saskaņā ar Satversmes 68.pantu visiem starptautiskajiem līgumiem, kuri regulē likumdošanas ceļā izšķiramus jautājumus, nepieciešama Saeimas apstiprināšana.

Starptautiskā sadarbība

Līdztekus darbam Saeimas sēdēs, komisijās un frakcijās deputāti tiek arī ar citu valstu amatpersonām un delegācijām. Saeima ir starptautisko parlamentāro organizāciju dalībniece, kā arī aktīvi sadarbojas ar citu valstu parlamentiem.